

Tiflis, Rédaction „Mschak“
 Խմբագրատան Ե Է Տ Օ Ն № 2—53.

Տպարանի արհեստագործ № 67.

1870

Ոչ թե եղբոր, այլ ծնողն պէս էր լս
սուրբ այդ թոյլ, բայց արդէն զիտակցե
թեամբ հաւուն 14 տարեկան կւղ-տը
ճիշտ էր, աստուածային էր անկողն եղր

հարուստով, որ այնքան խառնվածքով
պատահական զինքը
Թոյլ տուեց մեզ ուրեմն, Վեհափառ Տէր,
որ համարձակեմք մեր սրտակց զգացում-
ները յոստ Ձեր Վեհափառութեան զեկ-
խնդրելով խոստարարաբար, որ բարեհաճու-
թեան ունենաք մեր խորին ցաւակցութեան
ընդունելու իրեր աղքատ հոգեւոր հովիւր, որ
կը բաժնէ ժողովրդեան ուրախութիւններն
ու ցաւերը և կը տառապի անոր հոգեւորով
Մատենիով ի համբար Ձեր սրբազանութեան
Աշխարհ, կը մնայեմ
Որդեկան ամենախոնարհ անխնայաբար
Աստուծոյ Յ. Դաւթեան
Աստուծոյ Ս. Գ. Շառնտեան

ՏԵԼԵԿՐԱԳՐԱԿԱՆ ԳԵՆԵՐԱԼ

Կարեւոր Սղմանի օրացմից

Մայիսի 26 մայիսի

Ելաբուր մէկ նաւթաւոր փորել են ա-
ղան մինչև 100 սաճիկ Օսանյանեանի, Օ-
բարանի և Ընդ. շրջագաղան անցնալ տա-
րի զուտ օգուտ տուեց ընկերութեան 4000
ր., ամեն մի ընկեր ստացաւ 1000 ր.

Միջազգային գիւղի տնտեսական իրաւա-
րեցելն պայտօնից Զանուեղը վասնիկ է
1610 ր. գիւղական փողով. Միջազգային
են նաև հարկաւորութեանը Գործի քննու-
թիւնը շարունակուած է:

Միջազգային գաւառում մեծ ծաւալ ստացան
վարկային ընկերութիւնները Սպիտ չէ կայ
համարեն մի գիւղ, որտեղ գիւղական բանկ
չը լինէր Այս բանկերի գործունէութեան
մասին մեծ գովազատներով և խօսքով վարկա-
յին ընկերութիւնների տեսչւր Սրա սան-
ով նորինք Պետերբուրգի մօտիկ տեղերում
այնքան զարգացած չեն վարկային ընկերու-
թիւնները, որքան Կախէթում:

Հարցաբնի էրեք, որ Յարկիւն-Կօրցիցի
վաճառականները գիւղերին խնայող նախա-
գաւախին, խնայելով Թոյլ աղ ինքնիկ սե-
փական միջոցներով վաճառականական փո-
խառնութիւնները ընկերութեան մար-
սիկի-Կօրցիցի աւանում: Այժմ նախագաւա-
տը բացարձակ, որ փոխառու-խնայողական
ընկերութիւն հիմնուի համար հարկաւոր է
գիւղի ուղղակի ֆինանսների միջոցով
Յարկիւն-Կօրցիցի վաճառականները արդէն
խնայող ուղղակից ֆինանսները միջոցա-
րէն Ռաւիկի հիմնական գրաւադրուելու լի-
նայում է 300 ր.:

Անագա գիւղում երկու աւազակ յարձակ-
վեցին Ս. Միքիւսովի վրա և ուղարկ էին
խել նրա առանձնակը, բայց վերջինը դի-
մադրեց և աւազակները փախան: N N.

Տեղեկագրու Զանգեզուրի

Գորիս, 24 մայիսի

Հայիւ տար օրի երես տեսնեց, մօտ 10
օր կը լինի, որ յորդաւառ անձրեւներ այլ
և չեն տեսնուի:

Գաւառիկ ցորենի և գարու բերքը աղա-
հուղալէս առատ ապաւայ է խոտանում,
եթէ մօտիկը դերծ մնայ. սակայն Տեղ, Կօ-
րիւնք, Սիւնիքի (Կեղեցիկ հանրը) և Թուր-
քական Քիւրդիւր գիւղերի գարիները որոշ
մասն են կորած նեղակցում միջոցից:

Մեր Շերակը—Տեղու, Կոռնիճորի և Սիւնի-
համար:

Արամը չէր խօսում, խեղճ երեխայի աշ-
քերը նայում էին ձերբառական յորձանու-
թեամբ. դուրսը կան էր. և այդ վաղիկ
գիւղում ծնուած, մեծանում էին ստակալի
մտքեր:

Հեծանիւ, ամառանոց, զբօսանքներ ըն-
կերները հետ... ամեն ինչ չքացաւ նրա հե-
տանկաւոր ինչն այն քօղիին, երբ ուսու-
ցիչ-դաստիարակը խնայողները բաժանե-
լիս մեծ գործնականութեամբ առաց:

Մեքիքեան Արամը մեծ առաջադիւ-
թիւն է արել 2 վերջին ամիսներում, դրա
համար խնայողներին մեծ մասը դուրսը են,
միայն երեք թէ չորս ձերբերդեր ունի...
Ստացե՛ք...

Երեխան այլ և ոչ ոչինչ չը տեսաւ, և երբ
կողքի ընկերը խնայողները տեսց իրան,
նա ձեռքն առաւ, նայեց ապաւել հայեաց-
քով, ապա գնաւ դէպքով ծաղիկը, զրեց
զրապար և դուրս եկաւ. դաստիարակը բակը
որտեղ Արամը ապաստւած էր չնայե:

— Դու շատ ևս տխուր—շարունակում
էր կարծ, երբ նրանք մօտեցել էին գետա-
փն:

Արամը չը պատահում էր
— Արամ, լսէ՛ր, տունը գտնանք, մայրիկը
նախաճաշին կը սպասի մեզ:

Գիւղում միակերպ մօտեցնելով կողքը՝ Ա-
րամը խնայողին ձայնով շնորհակալ եղաւ:

— Ուղարկ եմ խնայողին, ոչ ոքի բան
չտեսնի ոչինչ, հասկանա՞ւ ես, Արամ, ոչ
ոքի, դու գնա տուն...

Կարծ իր ունեցած ոչ ոքի կան ընկաւ
կողքի վրէժ և լաւու միջոց կանգնում էր:

— Ես էլ, ես էլ այն ժամանակ, ես էլ
գետը կընկնեմ, եթէ այդպէս է:

Արամը ուղղակի և իր մանկական հասակով
և դուրս աշխարհ խնայող լացող կողքը
Արամը լաց էր լինում, և արցունքներն
այդ քօղին թրջում էին անհասկնիկ կե-
րպով Արամի ձեռքերը:

— Թոյլ Արամի լաց մի լինի, մարդ կա-
րող է դալ վառ է, թոյլ, այլ ես չեմ անի:

Կարծ թրջումը դեմքը մօտեցրեց եր-
բօր անհասկնիկ և երկար խօսում էր:

Արամը սկզբում անհամաձայնութեան նը-
նքով

ընկել դաշտերը, եթէ միջոցիկ աւերածու-
թեան չենթարկելին, յուսանք, որ գալիք
հունճը բաւարարելը լաւ կը լինի:
Այդպիսի և պարտաւորութեան միանգամայն
զրկւած են պտուղները. խաղող կայ, այն
էլ տաք տեղերում, դեռ աւելի առատ քա-
նակութեամբ, քան անցեալ տարի:
Հիւանդութիւններից ազատ է մեր դա-
ւաւոր առ այժմ:

Գարնական տարին վերջացաւ. շատ տե-
ղերում և մի շարք ուսուցչական խմբի
թողին հեռացան օտարները զէպ իրանց
հայրենիք: Անցեալ տարիների համեմատու-
թեամբ այս տարի դպրոցական տարին եր-
կար, անսխալ եղաւ. մայիսի 15—20-ը հա-
մարաւ բոլոր դպրոցներում էլ աշակերտու-
թիւն և կանոնաւոր պարտաւորութեան կար:

Գարնանիկ թիւը մի քանիսով կաւաւա-
նայ եկող տարում, շնորհիւ գործին մօտ
կանգնած անձանց յորդորները և խրախոյ-
սի. մի երկու գիւղերում համախօսակամներ
են պարտաւոր պարտք ունենալու եկող
այնպիսի:

Գորիսի ծխական դպրոցի շինութեան
գործը առաւ է տարւում մեծ եռանդով և
խնամքով. մինչև մի երկու-երեք ամիս
գաւառ կունենայ մի հոյակապ շէնք զըպ-
րօց, ուր ապաւայալ տեղաւորել կարելի է
մինչև իսկ միջնակարգ դպրոց:

Անցեալ տարիների նման, այժմ ևս Գօ-
րիսի ամառանքեր ծիծեռնակները—գրտում
տոբրօղ աշակերտութեանը և ուսանողու-
թիւնը—Գորիս են շտապում: Ամառանոցա-
ւորներն ևս կալին են, քաղաքը ամառանոցի
կերպարանք է ստանում: Ս—հան

Մեր Զամախու գաւառում

Շամախի, 31 մայիսի

Չը նայած, որ այս տարի համարաւ անհե-
շը տեսնեք, բայց շնորհիւ գարնան ձմեռ-
հատ տեղացող անձրեւների՝ ցորենի, գարու
բերքը առատ է, եթէ այսուհետեւ ապաւ լի-
նի բնութեան օրինից պատահարից: Լաւ
բերք է խոտանում նաև խաղողը: Գիւղա-
ցիք արդէն սկսել են խտրը հարել. այնքան
շատ է, որ շարունակ կրում են սայլակը և
չէ վերջանում. բայց գարնի էլ սկսել. գոյն
աւած ապաստում է հնձորին Այսպէս, գիւ-
ղացու ուրախութեան չափ ու սահման չը
կայ:

Միջանկեալ պէտք է ասեմ, որ ինչքան էլ
մայիս ուղում է առատ լինի, հայի գիւղը
մնալու է փոռնար 5 կ, միւրը 19—20 կ.
շնորհիւ մեր քաղ. Սպիտեան անտառի բե-
րութեան:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Թ. Թ. Թ. Թ.

«Մշակի» այսօրվա Աճը բաղկացած է
11/2 թերթից:

«Մշակի»-ի չհետեւալ համարը կու-
ստորջի տօնի պատճառով, լոյս կը տեսնի
երեքշաբթի, յունիսի 10-ին:

Մօսկվայից հաղորդում են, որ Թիֆ-
լիսի պոլիտեխնիկական ինստիտուտի հիմ-
նադրները բաժանցութիւններ են վարում
Մօսկվայի համալսարանի նախկին պրօֆեսօր-
ների հետ—այն պրօֆեսորները, որոնք հա-
մարաբանում տեղի ունեցած յայտնի ան-
ցաններ էր տեսնում, ապա լուռ լուռ էր,
վերջը «լուռ» առաց, և երկուսն էլ տուն
գնալուց առաջ խոսքերը վրա դնէ—որ թղթեր
ձեռքերին՝ աշխատում էին լարված ուղա-
րութեամբ:

Ի՞նչ

Ինչքան մեծ էր մօր դարձմանը ու ու-
րախութիւնը, երբ տեսաւ, որ Արամը բո-
լոր աւարականներից «հինգ» է ստացել: Ար-
շակի մասին ոչ մի կատարած չուրեք, բայց
սա երկար ժամանակ կանգնած պարտաւա-
նեցով չէր ուղարկ ցոյց տալ իր խնայողնե-
րը: Վերջը թողնելով առաւ մօրը, և վեր-
ջինս անհող դարձնելով նկատեց Արշակի
մի քանի «երեքները»:

Կարող եմ պատկերիլ էր մոռնալին գու-
նատուրութեամբ և ամենին չէր կարողանում
նայիլ մօր երեսին:

Մայրը սկզբում աշխատեց իր բարեկու-
թիւնը դապել, բայց ակնյայտ դադարեց
առաց:

— Քեզից, Արշակ, ամենին այդ չէի
պատահում: Ինչպէս երեւում է, Արամի առա-
ջադրութիւնը քո ծուղիկների և փոխա-
րիկի չէի սպասում:

— Ե՛հ, ոչինչ: Արշակ, դու կարող ես
յաւուրը տարին լաւ աշխատել, ինչ ես
չուրեք, չես խօսում: Հայրիկը այս քօղին
ձեռքերը կը բերէ: Արամին հեծանիւ,
իսկ քեզ համար՝ լուրջանքներ: Ոչինչ, աղա, մի
մտածիլ, ներկերը կը ստանան:

Ես երբ ճաշի ժամանակ հայրը բերաւ հե-
ծանիւն ու լուրջանքներ, երեքները ոչ
մէկը չը ծաղայ, մօտ չը վաղցր, չուրա-
խացաւ, ինչպէս սպասում էր մայրը: Երբ
չէին իսկ համարձակվում մօտենալ այնքան
երազած, այնքան ցանկացած այդ լրերին:

Մայրը յանդիմանել սկսեց, որ մինչև
անհիւ ճաշում տանում էին, իսկ հիմա
չէին էլ ուղարկ մօտենալ:

Քեց յետոյ հեռացել են—նրանց հրաւիրե-
լու մարին:

Մայր, ամսիս 7-ին, փոխաբայի
խորհրդում քննվելու է քաղաքային վարչու-
թեան այն միջնորդութիւնը, որով վերջինս
Թոյլաւորութեան է խնդրում երկու փոխա-
ուրութեան կնքելու՝ ամեն մէկը 400,000-ական
րուբլու, շրանցը ընդարձակելու և քաղա-
քի ղեկավար հանգցնելու համար:

Քաղաքային դոմայի որոշման համա-
ձայն, կապիւլ է մի առանձին յանձնաժողով
քաղ. տնտեսաւոր-բժշկական վերադասիչ նա-
խադրութեամբ, խնայողների քաղ. հի-
ւանդանոցի շինութեան համար յարմար
տեղ գտնելու և նախադիւ կապիւլու համար
Յանձնաժողովը յարմար է գտել քաղաքի այն
հողամասը, որ գտնվում է Ռէյտիմովայա
փողոցի վրա, Նաւիլուդու. այդ հողամա-
սից հիւանդանոցի համար հարկաւոր կը լի-
նի մօտ 20,667 քառ. սաճին տարածութիւն
Շինութեան նախագիծ և նախաշարժ կազ-
մութեան յանձնված է քաղաքային տեխնիկ
Զորաբանին:

Մայր, երեկոյան ժամը 8-ին, Մի-
քայիկին հիւանդանոցի շէնքում կը կայա-
նայ այդ հիւանդանոցի բժիշկների հերթա-
կան գիտական ժողովը, ուր լս. Թ. Լ.
Յեկինը մի գիւղացում կը կարգալ թուր-
քեան գիւղի ժամապետի մասին և մի քանի
այլ բժիշկներ զանազան գիտական-բժշկա-
կան հարցերի մասին գիւղացուների կանխե-
լու: Զոգիւրի պատճառով փողոցներում սկսել
են վաճառի զանազան տեսակի սառը խմիչ-
ներ և պապապալէ: Այդ պատճառով ոտի-
կանապալէ կարգաւորել է ոտիկանական
պաշտօնականի խառն. հսկել այդ բաները,
նրանց վաճառողների մաքրութեան վրա,
սկսել նաև ամանների մաքրութեան և ծախ-
մով միջոցների օրակի վրա: Դուրս հետ
միայն առաջարկված է պրիստաններին
դիտել լիմօնդի և միւս խմիչքների գոր-
ծարարների անդիտարկան գրութիւնը:

Թիֆլիսի բուսաբանական այգու բու-
սաբան Ս. Ս. Գրիգորով ուղարկվում է Կոլ-
կասի զանազան մասերը՝ մի շարք բուսա-
կան հետազոտութիւններ կատարելու:

Քաղաքային կինոթատրոնի հիւանդա-
նոցը, որ գտնվում է Սօրախայի քաղա-
րում, վերանորոգելու պատճառով մի ամիս
ժամանակով փակված է:

Քաղաքային վարչութեան կառավար ա-
մառվալ ընթացքում դրանք ընդունելու
համար բաց կը լինի օւստանեան 9/12-ից
մինչև ցերեկվայ 1-ը Շարաթ օրերը զըպ-
մուրները քաղ. վարչութեան մէջ կը վեր-
ջանան ցերեկվայ ժամը 1-ին:

Օրընիկան մանկաբարձական ինստի-
տուտը այս տարի աւարտելին 67 հոգի:

Թուրիսի 6-ի գիւղերը, ժամը 1-ին,
Եկլաւանիսկայա փող. № 355 տանը ան-
յայտ պատճառներից հրդեհ առաջացաւ:
Կարճ ժամանակ մի յարկին տուն փա-
տեայ ամբողջ մասերը: Վնասի չափը առ
այժմ որոշ չէ:

Կ. Պ. Վ. Ս. Ս.

Շերանից մեղ գրում են յունիսի 6-ից.
Եղանակները մեղացում շատ վատացել են:
Հատկեց դէպ անընդհատ անձրեւ և տեղում:

Երեքներն անհամարձակ կանգնած պա-
տի մօտ երեքին փոխանակվում էին հայ-
հայեցներով, բայց ծոցներին չէին նայում:

Հայր ուղեց թանաշանները տեսնել և
ձեռքն առնելով երկար ժամանակ վայր չէր
դնում:

— Ինչ կայ այդքան երկար նայելու—
կինը նկատեմ.—միթէ չես հաստատում, որ
Արշակը «երեքներ» է ստացել է՛հ, ինչ ոչ
ներք, փառք Աստուծոյ, դեռ փոխվել է:

Հայրը թղթերի հետ անուանց ոչինչ տես-
նու՝ հեռացաւ. նմայանալ, կինը հետեց
նրան:

Ես երբ այն տեղից դարձան, մօր դէմքը
մի քօղեւում այնքան էր փոխվել, որ ճանաչել
չէր կարելի: Նա ստակալու չափ դուռնաւել էր,
աչքերն իրանց խօսուից դուրս էին գալ
ուղարկ: Դառնալով երեքներին, դողացող
բայց խիստ ձայնով առաց:

— Թանաշանները պատում եմ ինձ մօտ.
ճաշից յետոյ կը գնանք դպրոց տեսիլ մօտ:
Արամն ուղեց մի բան տեսիլ, ձեռքերով
շարժում առաւ, սակայն մեծ եղբոր դադող
հայեցը մեծ պահեց նրան:

Մենակից դուրս գալիս Արամն ապա-
ր. — Որ առում էի՝ հենց թւերը ջնջեց և
ուղղեց:

— Թւերին աւելի շուտ կը նկատէին—
պատահականից կարդ.—թւերն աւելի շուտ
աչքի կընկնէին: Հայրիկն անպատճառ իմա-
ցաւ:

— Տեսա՞ր, մայրիկն ինչպէս էր սպրտները
— Նա սկզբում ոչինչ չը հասկացաւ:
— Ինչ անեցի:

— Ախր ինչպէս նկատեցինք է՛, ընդամեն-
նը երկու տուն ենք ջնջել և ուղղել: Ար-
շակի՞ն տեղ «Արամ» գրեցիք...

Թու, ապ-
զանութեանը էլ հօ մնացի ես:

— Դու մեղաւոր չես, Արշակ, մեղքը իմն
է. որ առում էի՝ չի ուղիւ: Իմ պատճառով
Թանաշանները էլ փչացրիք...

— Բայց ինչպէս շուտ նկատեցի հայրիկը
— Ինչ անեցի.—քեզ յետոյ դողացող
ձայնով հարցրեց Արամը:

— Ինչ անեցի. ուղարկ եմ գնալ: Թու, ամեն
բան ճշմարիտը ասեցի նրանք, որ «Արշա-
կը» ջնջեց չէին ենք «Արամ» և ընդհակա-

Ամեն օր «Թու ու թաց», քաթի, կարկուտ,
ձիւն, փոթորիկ: Գարնան անցաւ ձմրան
անհանդիմանելով: Այդպիսի փչացան: Մտա-
պառնալով սեպեցի—մեծով են: Գիւղացիք
յուսահատված են: Կատալալութիւնը խոտ-
տացել է օգնել:

Ռ. Ռ. Ս. Ս. Ս. Ս.

Պարզվում է, որ Նալայում ևս արեւ-
բանական պրօֆ. Մերեթովսկին լիկու ու
ընտանաբար է մի մատաղահաս աղջկայ, ու
ըն ծնողներին նա խորը դուրսը տալով
ստիպել է լուռութեան պահպանել:

Պետերբուրգի «Koenig»-ին հեռա-
գրում են, որ մնաւոր որոշեց նկատողու-
թիւն անել Թիֆլիսի նախագաւախին, որի
գրութիւնը ստորագրել է կողմնակի մի
անձն նախագաւախի փոխարէն, առանց յի-
շատակելու ստորագրողի պատճառը:

Պետերբուրգից հեռագրում են, որ
Նաւթաւորները շարունակ յանձնաժողովը, ի
նկատի ունենալով Բազուի գործարարի
խաղաղ բնաւորութիւնը, անցնակալի գտա-
հեռացնել բանաւորներն իրանց բնակարան-
ները:

Պետերբուրգի նախագաւախ դատա-
բանում ներկայումս քննվում է այն երբե-

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ՇՆՈՒՄՈՐՈՒԹԻՒՆԸ ՀԻՆ ՀԱՅԵ-

ԲԵՆՈՒՄ

III.

Հնդկաւորական նախադեւում կային
ոչ միայն Կ-ից (յիսուն քմային և միջին
կամ առջին քմային) և Ե-ից (5) կառմված,
այլ և Գ-ից (5) բաղկացած դասա-
կան տեսակի զուգորդութիւններ: Հին հնդ-
կական լեզուն այս ամենը վերածեց ԿՏ-ի,
բայց այդ ընտ

Եթե զորանոցները բարեկարգության և զիւ
տեղւորներու հաղթանակն ու ապրանքաւոր
բաւական լինիլի ու մաքուր ըլլային, մասն
առաւորապէս զիշխող տաքերին մէջ զինուոր
ազդեութիւնը այսքան անժողովուրդական չը
զիտի ըլլար և անոնք սիրալիցաբար զիտի
ըմէնէն կտարարելու իրենց պարտքը։
Սակայն ընդհակառակը զօրանոցը կեանքի
է բուն իսկ զինուորական ծառայութիւնը
խորշելի ընդդ բանը, և անոր վրայ զօրազաւ
դարաւոր զարկաբանդ չկայ։

**) նրա և հնչունը առաջ է դրվում ֆունկցի-
ոնալ Տ-ի:

Յ Է Մ Է Ն Ց,
առնալ, գուցօն,
կրակի զիմացող ա-

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ. Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный